HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

א) [עיין תוס' יבמות סג. ד"ה זכין], ב) [תענית כה.], ג) [פ' כשהבא לקנות השור בזוזו אם יש לו כרס גדולה כו' עיין עריך בערך כרס א'], ד) [שבת כח.] ע"ז ח. ע"ש, ה) [ע"ז ת.], ו) ר"ה יא., ז) [ע"ל לדעתן], ח) [שם איתא למינו], ט) [ע"ל אחר ד"ה מקרין תרתי], י) [חס לשון הערוך [ערך נב א'] כל מעשה בראשית לקומתן נברא׳ לגבינו נברא׳ פירוש לקומתן גדולים מלאים ולא קטנים שלרגלן גדל לדעתן נברא׳ ולא כדעת המינוקות ופי׳ לגבינו לשון יופי כמו לגבי כו׳], כ) [ביולר לשמחת תורה], ל) [ע"ל ושר הנהפך], מ) [עיין תוס' יבמות שם שכתבו בשם פסיקתא שמוה שמות וכו׳], נ) ס"א שבעים [וכן איתא בספר הילולת הבישו הבל"ה דף מו: דפוס אמ"ס ד"ה בכלל העולם], ס) [ע"ל יאמיה], ע) [לקמן פב:],

גליון הש"ם

גמ' אלא צביונם. עיין בפרש"י על התורה בראשית ו כה: תוס' ד"ה הרביב וכו' **מבעיא** ליה לר' **אושעיא.** עיין לקמן פב ע"ב תוס' ד"ה ולאפוקי:

מוסף רש"י

מקרין **תרתי משמע.** דתסם מקרין כל קרניו (שבת כח:). **ותיטב לה'** משור פר. אמר דוד ותיטב לה' תפלתי משור, שביום שהיה שור הייתו אומו יום שנולד כדכתיב שור או כשב וגו', הרי עשוי וגמור כפר שהוא בן ג' שאפילו מקרניו לא חסר (ע"ז ח:). **בקומתן נבראו.** שור עם קרניו מגולגלין, וכיון שיצא ראשו תחלה נמצאו קרנותיו קודמות לפרסותיו (שם). **בדעתן נבראו.** שאלה אם תפיון להבלאות ואמרו הן (ר"ה יא. ושם: לדעתן). **בצביונם.** בטעם כל אחד ואחד ובדפוס כל אחד ואחד (שם).

שיטה מקובצת

א) שור דרכו להיות כַּרְסָתָן וּפַרְסָתָן: **ב)** אלא א"כ נתגדל כל הצורך: **ג)** שר העולם אמרו קשה: **ד)** משום דכתיב למינהו בעשייה או א"נ אפי' בארץ מיבעיא ליה לר' יאשיה דאמר: **ה)** נרשם על מלות דבעי התם הרביע ועל מלות מהו מי ונ"ב דאמר ר"ל המרביע [שני מינים שבים] לוקה דגמרינן: **ו)** איצטריך את חוקותי לחוקים שחקקתי לך כבר: **ז)** וא"ת הא דפריך התם:

להדי יומא. נגד השמש: **דאילביה ליה נהמא.** אתקן לו סעודה: **לגידא דרביתא.** על שפת נהר ששמו רביתא: **דרויה עלמא.** להתקבץ שם חיילותיו והוא נתכוין למקום שתהא רוח שולטת בו: **לגשיה לימא.** טאיטו ליס: **לנושאי.** מכבדי הבית: **זלוחאי.** מרבילי הבית

חזינא ליה אזל אוקמיה להדי יומא בתקופת תמוז א"ל איסתכל ביה א"ל לא מצינא א"ל יומא דחד משמשי דקיימי קמי דקודשא בריך הוא אמרת לא מצינא לאיסתכלא ביה שכינה לא כל שכן אמר ליה קיסר לרבי יהושע בן חנניה בעינא דאיצבית ליה נהמא לאלהיכו אמר ליה לא מצית אמאי נפישי חילוותיה א"ל איברא אמר ליה פוק צבית לגידא דרביתא דרויחא עלמא טרח שיתא ירחי קייטא אתא זיקא כנשיה לימא טרח שיתא ירחי דסיתוא אתא מיטרא טבעיה בימא א"ל מאי האי אמר ליה הני כנושאי זלוחאי דאתו קמיה א"ל אי הכי לא מצינא א"ל בת קיסר לר' יהושע בן חנניה אלהיכון נגרא הוא דכתיב [1]המקרה במים עליותיו אימא ליה דנעביד לי חדא מסתוריתא אמר לחיי בעא רחמי עלה ואינגעה אותבה בשוקא דרומי ויהבי לה מסתוריתא דהוו נהיגי דכל דמנגע ברומי יהבו ליה מסתוריתא ויתיב בשוקא וסתר דוללי כי היכי דליחזו אינשי וליבעי רחמי עליה יומא חד הוה קא חליף התם הות יתבא וסתרה [6]דוללי בשוקא דרומאי אמר לה שפירתא מסתוריתא דיהב ליך אלהי אמרה ליה אימא ליה לאלהיך לשקול מאי דיהב לי אמר לה אלהא דידן [3]מיהב יהיב משקל לא שקיל אמר רב יהודה שור כרסתן ופרסתן רב רישיה ורב גנובתיה וחילופא בחמרא למאי נפקא מינה [3]למקח וממכר ואמר רב יהודה [7]שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה לו במצחו שנאמר [2]ותיטב לה' משור פר מקרין מפרים מקרין תרתי משמע אמר רב נחמן מקרן כתיב ואמר רב יהודה שור שהקריב אדם הראשון [8]קרניו קודמות לפרסותיו שנאמר ותיטב לה' משור פר מקרין מפרים מקרין ברישא והדר מפרים מסייע ליה לר' יהושע בן לוי [9]דאמר ריב"ל כל מעשה בראשית בקומתן נבראו

בקומתן נבראו. לא בעי למימר שנברא׳ בעמידה דהא אמרינן בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לח:) גבי אדם הראשון רגיעת מזרקה בו נשמה חמישית עמד על רגליו אלא בקומתן היינו שנגמרה כל קומתן מתחלתן: **אל** תיקרי **צבאם אלא צביונם.**

[1] פירש בערוך דכולהו נפקי מלציונם שהוא לשון יופי כמו (ישעיה ד) לגבי ולתפארת ומאחר שהן ביופיין זהו בקומתן ולדעתן שהיופי לא יצא אלא אם כן [2] נגדל כל הצורך ועוד יש לומר דקומתן נפיק מלשון הלבה: **פסוק** זה שר העולם אמרו.

לפי מה שמפרשין לחנוך זה מטטרון כמו שיסד הפייט [3] תקיף מטטרון [4] שנהפך לשם מנשר ואומר דהוא שר העולם כמו שיסד הפייט שר המשרת נער נקרא הוא מטטרון הנכבד והנורא ואמרינן בפרק קמא דיבמות (דף טז: ושם) נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי פסוק זה שר העולם אמרו [5] וקשה מכאן דמשמע דשר העולם היה בששת ימי בראשית ושמא אגדות הם שחלוקות זו על זו ומי שסובר דמטטרון הוא שר העולם לית ליה לחנוך זה מטטרון ל"ג מה שקרא הפייט למטטרון נער לא בשביל הפסוק של נער הייתי אלא לפי שכתוב בספר [6] יוסיפון דלמטטרון יש לו [7] שבע שמות וחשיב נער וגם מצינו לנער שם מלאך הוא כדכתיב (זכריה ג) רוץ אל הנער הלז: **הרביב** שני דשאין זה על גב זה מהו. ואם תאמר מתניתין היא במסכת כלאים בפרק קמא (משנה ז) אין נוטעין אילן באילן ולא ירק בירק ועוד תנן (שם משנה ח) אין נותנין זרע לזרע בתוך החלמית מפני שהוא ירק בירק וי"ל דמבעיא ליה בחולה לאדם דשרו כלאי זרעים ואסירי הרכבת האילן כדאיתא בסוף פרק קמא דקדושין (דף נט.) דדריש שדך למעוטי כלאי זרעים שבחולה לאדם והרכבת האילן אסורה מדכתיב (ויקרא יט) את [וגו'] בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים מה בהמה בהרבעה אף שדך בהרכבה ומה בהמה בין באדם בין בחולה לאדם אף שדך בין באדם בין בחולה לאדם ומבעיא ליה אי חשיבא ליה הרכבת זרעים כהרכבת אילן משום דכתיב [8] בהן למינהו או לא אי נמי אפילו באדם [9] מיבעיא ליה לר' [10] אושעיא דאמר [11] עד שיזרע חטה ושעורה וחרגן במפולת יד דדילמא מתניתין דכלאים כרבנן אי נמי בשאר כלאי זרעים ואליבא דרבנן איירי הכא דאמר בהקומץ זוטא (מנחות דף טו:) קנבוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים לא אי נמי לבני נח קמיבעיא ליה דשרו בכלאי זרעים ואסירי בהרכבת האילן כדאיתא פרק ארבע מיתות (סנהדרין ס.) ונפקא לן מדכתיב (שם) את חוקותי תשמורו חוקים שחקקתי לך כבר בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים והיינו בהרכבה דומיא דבהמה ושחקקתי לך כבר היינו לבני נח דכתיב בהו למינהו באילנות ובבהמה דלמינהו איסור כלאים משמע כדמוכח בסוף שור שנגח את הפרה (ב"ק נה.) [12] דבעי התם הרביע שני מינים שבים מהו מי גמרי למינהו למינהו מיבשה או לא ומבעיא לן אי הוי הרכבת ירק בירק כמו הרכבת אילן באילן והוי בכלל שדך ואע"ג דכתיב למינהו אינטריך את חוקותי שחקקתי לך כבר דלא הוה ידעינן דלמינהו אתא לאיסור כלאים אי לא כתיב חוקותי ואי לא למינהו מאת חוקותי לחוד לא הוה נפקא לן דה"א חוקותי [13] שחקקתי לך כבר במרה וא"ת [14] הא פריך התם אלא מעתה ושמרתם את חוקותי מאי חוקות שחקקתי לך כבר איכא ומאי קשיא הא לא מוקמינן האי אבני נח אלא משום דאשכחן נמי דכתיב למינהו במעשה בראשית וי"ל דמ"מ פריך שפיר דכי היכי דהאי לא קאי אבני נח האי נמי לא קאי אבני נח ומשני דהתם כתיב חוקותי בתר ושמרתם אבל הכא כתיב חוקותי קודם תשמרו:

אמרה

עין משפט נר מצוה

רנג א מיי' פ"ג מהל' כלאים הלכה ה סמג לאוין רעט טוש"ע י"ד סי' רלה סעיף ג:

תורה אור השלם

1. הַמְקָרֶה בַּמַּיִם עֲלִיּוֹתָיו הַשָּׂם עָבִים רְכוּבוֹ הַמְהַלֵּךְ עַל כַּנְפֵי רוּחַ:
תהלים קד ג
2. וְתִיטַב לַיְיָ מִשּׁוֹר פָּר מַקְרִן מַפְרִיס:
תהלים סט לב
3. וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל צְבָאָם:
בראשית ב א
4. יְהִי כְבוֹד יְיָ לְעוֹלָם יִשְׂמַח יְיָ בְּמַעֲשָׂיו:
תהלים קד לא
5. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זָרַע עֵץ פְּרִי עֹשֶׂה פְּרִי לְמִינוֹ אֲשֶׁר זַרְעוֹ בוֹ עַל הָאָרֶץ וַיְהִי כֵן:
בראשית א יא

לעזי רש"י

דיווטלטייר"ש
[דישבולטויר"ש]. מסללה (מתקן להתרת פקעות).
אשקגיי"ש
[אישקגיא"ש]. דולדות.
דישבווירייר"ד
[דישבווירייר"ר]. לסתור.

רבינו גרשום

דניצבות ליה לחמא. כלומר בעינא ליכרה לו כירה: פוק צבית. כלומר הכן לו הכירה אגודה דימא: כנושאי. כלומר מכבדי רחבה וזולחאי מזלפין הרחבה הרוח והגשמים: מסתורית. אטרדיול בלעז: וסתר דוולאי. כלו' עושה בה מלאכתה: כרסתן ופרסתן. כלומר סימנין של שור כרסו גדול ופרסותיו גדולות: מאי נפקא מינה למקח וממכר. כלומר מי שמוכר שור לחברו כרסתן ופרסתן איבעי ליה למיהב: מסייע ליה לריב"ל. כלומר מה דאמר רב יהודה שור שהקריב אדם הראשון קרנותיו קודמות לפרסותיו מסייע ליה לריב"ל דאמר כל מעשה בראשית בקומתן נבראו כל מה שעתיד להיות לו לאחר זמן נברא עמו וכשנברא בין בהמה בין אדה"ר נברא תחלה [הראש] וכשנברא הראשון היו קרנים בראש ואח"כ נבראו הפרסות: לצביונם נבראו. כלומר הקב"ה שאל להם רצונכם שאברא אתכם: לדעתן נבראו. בכלל

[1] בדעתן נבראו בצביונם נבראו שנאמר [3] ויכולו השמים והארץ וכל צבאם אל תקרי צבאם [5] אלא צביונם דרש רבי חנינא בר פפא [4] יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו פסוק זה שר העולם אמרו בשעה שאמר הקב"ה [5] למינהו באילנות נשאו דשאים קל וחומר בעצמן אם רצונו של הקב"ה בערבוביא למה אמר למינהו באילנות ועוד ק"ו ומה אילנות שאין דרכן לצאת בערבוביא אמר הקב"ה למינהו אנו עאכ"ו מיד כל אחד ואחד יצא למינו פתח שר העולם ואמר יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו בעי רבינא [8] הרכיב שני דשאים זה על גב זה לר'